

OM NORGE KAN, VARFÖR KAN INTE VI?

Sedan några år arbetar ASSITEJ Sverige med tre fokusområden där kulturpolitiskt arbete avseende barn och ungas rätt till scenkonst i skolan är ett av områdena.

Detta arbete resulterade våren 2022 i att vi presenterade rapporten "Spelar mindre roll - om den ojämlika fördelningen av scenkonst till barn och unga i skolan". Rapporten innehåller bl a en enkät till alla Sveriges kommuner och regioner innehållande frågor kring mål, statistik, budget och organisation kring scenkonstdistributionen till skolorna.

Våren 2023 presenterade vi en andra rapport, "Kom scenkonst". Syftet med denna rapport, liksom med vår förra, var att bidra till lösningar för att säkra alla barns lika rätt till scenkonstupplevelser i skolan, genom att undersöka barns och ungas tillgång till scenkonst i skolan i relation till uppsatta politiska mål. I rapporten har vi talat med kultursamordnare, konsulenter och kulturutvecklare i sex kommuner och tre regioner för att förmedla en bild av och skapa en förståelse om hur distributionen av scenkonst och kultur ser ut idag.

För att säkerställa alla barn och ungas likvärdiga tillgång till scenkonstupplevelser i skolan föreslår vi i dessa rapporter att:

1. Det införs en nationell modell för distribution och finansiering inom scenkonstområdet där departementen för kultur och skola samverkar, så att alla barn och unga garanteras scenkonst kontinuerligt under sin skoltid.
2. Det införs ett nationellt kompetenscenter som arbetar strukturellt och operativt med att säkerställa en fungerande infrastruktur. Kompetenscentret ska genom särskilda insatser för särskilt utsatta kommuner utjämna ojämlikheter.
3. Det förs nationellt samlad statistik där måluppfyllelsen av scenkonstupplevelser för barn och unga i skolan analyseras kontinuerligt.

I våra argument för en nationell modell för distribution och finansiering inom scenkonstområdet har vi hänvisat till hur det fungerar i vårt grannland Norge.

Norge är precis som Sverige ett land med stora geografiska avstånd och en befolkning som är utspridd från storstadsområden kring Oslo och Bergen till ren glesbygd. Genom politisk enighet har man skapat ett nationellt system som gör att alla barn får i snitt tre kulturupplevelser per år.

Den Kulturelle Skolesekken är ett statligt program som säkerställer att barn och ungdomar kan uppleva konst och kultur och Kulturtanken är den statliga myndighet som förvaltar programmet i samarbete med fylkena (regionerna) och kommunerna.

I en serie artiklar ska vi titta lite närmare på hur Norge har löst distributionen av kultur till barn och unga i skolan. Vi har pratat med representanter för de statliga myndigheterna, liksom med företrädare för fylken (regioner), kommuner och scenkonstproducenter. Allt för att få en så god bild som möjligt av hur Norge gjort och gör.

Spelar mindre roll?

En rapport om den ojämlika fördelningen av scenkonst till barn och unga i skolan

Kom Scenkonst

En djupdykning i kommunal distribution av scenkonst till barn och unga i skolan

ASSITEJ
SVERIGE

ASSITEJ
SVERIGE

Den kulturelle skolesekken

Text: Niclas Malmcrona

Den kulturelle skolesekken (DKS) är ett nationellt program som ser till att alla skolelever i Norge får uppleva professionell konst och kultur varje läsår.

“Skolesekken handler dermed om å gi alle, eller ihvert fall de fleste, elever i Norge en kulturell bagasje, noe både kultursektoren og skolesektoren skal bidra til. Den kulturelle skolesekken kan slik sies å være både et kulturpolitisk og et utdanningspolitisk prosjekt.”

(Den kulturelle skolesekken, Kulturrådet, 2013, sid 10)

Programmet ger eleverna möjlighet att uppleva, bekanta sig med och utveckla en förståelse för professionell konst och kulturella uttryck. Kulturprogrammet ska vara av hög kvalitet och visa hela bredden av de sex konstformer som ingår i DKS: film, kulturarv, litteratur, musik, scenkonst och bildkonst.

DKS lanserades 2001 och är ett av världens största program med syfte att föra ut professionell kultur och konst till barn och ungdomar i skolan. DKS är ett samarbete mellan kultursektorn och utbildningssektorn på nationell, läns- och kommunal nivå. Det hade tidigare funnits olika varianter som vuxit fram i fylken och kommuner. I den meningen har DKS vuxit fram nedifrån och upp.

“Skolen er
ett sted for
kunst og
kultur”

“Det jag vill säga först om Den kulturelle skolesekken är att den säkrar att oavsett var du bor och avsett bakgrund så får du uppleva konst och kultur, att man ser på det som en demokratisk rättighet att säkra att alla har tillgång till det. Att säkra att alla har tillgång till gemensamma upplevelser. Jag vill framhålla den demokratiserande faktorn hos DKS som mycket viktig”, säger Matias Hilmar Iversen, direktör för Kulturtanken som har det nationella ansvaret för Den kulturelle skolesekken.

Matias Hilmar Iversen,
Foto: Trine Ruud Grønningen

Hur funkar det?

Kulturtanken är den nationella myndighet som ansvarar för att förvalta, kvalitetssäkra och utveckla DKS-programmet. Kulturtanken bidrar till att säkerställa att programmen samspelar med skolans läroplaner och bidrar till att utveckla en gemensam förståelse och engagemang mellan kultursektorn och utbildningssektorn. Kulturtanken beslutar dock inte om de regionala och lokala programmen i DKS.

Fylkena ansvarar för kvalitetssäkring, samordning och regionalt genomförande. DKS programläggs i samverkan med kommunerna. Kommunerna har också möjlighet att utveckla egna program. Hur programläggning och kvalitetssäkring sker varierar från region till region. Skolans primära roll är att ansvara för det praktiska mottagandet av konstprogrammen. Alla skolor har en kulturkontakt som ansvarar för DKS på sin skola. Kommunernas, skolornas och elevernas inflytande i planering och kvalitetssäkring varierar mellan olika kommuner.

"Kulturtanken står under Kulturdepartementet och Kunskapsdepartementet. Kulturdepartementet svarar för tillsynen. Våra målformuleringar är satta av två departement. Det är viktigt att det är ett samarbete mellan skolan och konsten", säger Matias Hilmar Iversen.

Nationella arrangörer, som Scenekunstbruket (dans och teater), Nationalmuseet (bildkonst) och Norsk Forfattersentrum (litteratur), erbjuder produktioner och program inom sina områden. Dessutom arbetar de för att säkerställa kvalitet och erbjuder kompetenshöjande program för artister och presentatörer. Det finns också ett antal regionala, lokala och oberoende aktörer som producerar innehåll (program, presentationer och utställningar) för DKS. Bland dessa finns filmproducenter, lokala och regionala teatrar, orkestrar och museer.

Många av utförarna i DKS är från det fria fältet: musiker, danskompanier, teatergrupper, författare, konstnärer, kommunikatörer med flera. DKS är den största arbetsmarknaden i Norge för konstnärer.

Var kommer pengarna ifrån?

Från nationell nivå tillförs varje år 330 miljoner NOK (2023) i form av "tippemidler" (nationellt lotteri) och upp till 200 miljoner NOK från fylkena i form av anställd personal och verksamheter som är den del av deras verksamhet inom Skolesekken.

"Medlen är inte avsedda för administration utan för att täcka utgifter i samband med turnén, såsom arvoden till artister och tekniker, resor, traktamenten och logi samt transport av skolelever om produktionen spelas utanför skolan. Produktionsmedel för scenkonst ingår inte och kan sökas från Norsk kulturråd, Scenekunstbruket, regionala medel från fylken eller kommuner eller privata medel, säger Matias Hilmar Iversen.

"Pengarna fördelas efter en fördelningsnyckel med hänsyn till befolkning. De nordliga fylkena har en något större fördelning eftersom de har större kostnader för att transportera elever eller konstnärer. Alla fylken har en kulturell skolesekk och mottar medel".

Bestämmande och delaktighet?

Hur upplever kommuner och fylken sin delaktighet i DKS och finns det en delaktighet på de olika nivåerna?

"De som är anställda i fylken och arbetar med Skolesekken har en hög yrkes stolthet och känner stort ägarskap till sin regionala Skolesekk. Hur stor del av tjänsterna som är avsatta för arbetet med skolesekken varierar och kan spela roll, men programmet är starkt i fylken och kommuner," säger Matias Hilmar Iversen.

Det är frivillig att vara med i DKS och för närvarande är det inga kommuner som står utanför.

Alla föreställningar och kulturprogram inom DKS återfinns i DKS-portalen som är en registreringsportal med en gemensam deadline för artister - ett gemensamt professionellt system för alla som arbetar med och i DKS - en bank för alla produktioner i DKS och en visningsväg för elever och lärare om deras DKS-program.

Matias Hilmar Iversen:

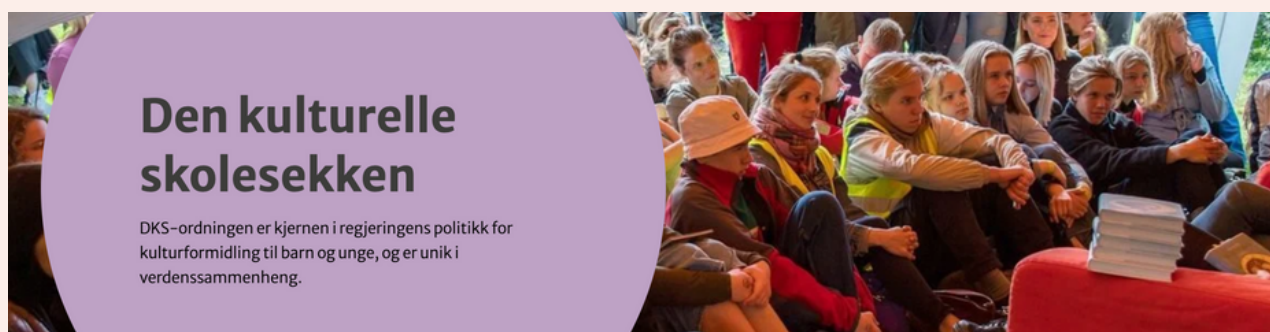
"DKS handlar i hög grad om besök på skolor och det brukar gå bra. Det händer att någon skola har idrottsdag just den dagen, men där samarbetar ju turnéläggarna i fylkena och kommunerna med skolorna och turnéerna ligger i portalen så skolorna vet när de får besök."

"Vi har sett nyheter i pressen där lokal debatt uppstått kring föreställningar som uppfattas som utmanande för föräldra- eller politiska grupper. Det ska bli intressant att se om det är en trend som håller i sig. Samtidigt är konsten en arena där man ska kunna diskutera sådana här saker."

Fylkena lägger turnéerna så hur ser frågan om ägarskap ut, hur stor delaktighet har de enskilda kommunerna i urvalet av föreställningar? Finns det kulturombud på alla skolor i Norge?

"I erbjudandet som går till grundskolan läggs programmet av fylkena, men där har man ofta skolgrupper och råd som arbetar med att ge inspel. Nästan alla fylken har referensgrupper där skolpersonal och elever kan ingå. Något eller några fylken har inte referensgrupper utan där är det konsulenterna som gör urvalet," säger Matias Hilmar Iversen.

DKS är en central, men samtidigt decentraliserad verksamhet där statliga medel slussas via fylkena. Merparten av det som programmeras inom DKS sker i fylkena samtidigt som varje fylke gör det utifrån sina förutsättningar och i samarbete med de enskilda kommunerna. Valfriheten är stor inom ordningen.

Statistik

I Norge samlar DKS in statistik som redovisar elevernas kulturmöten vilket ger en heltäckande bild av hur stor måluppfyllelsen är.

”Det genomsnittliga antalet konstmöten per elev var 2,9 under 2022. Nu är det nästan tillbaka på samma nivå som normalåret 2019, då genomsnittet var 3,1 möten per elev. Programmet har därmed nått alla barn och ungdomar i skolan relativt väl. Antalet konstmöten per elev och år presenteras ofta som ett mått på programmets tillstånd. Samtidigt ger en kvantitativ mätning av konstmöten en begränsad bild av programmet. Andra viktiga faktorer som måste beaktas är mötenas kvalitet och varaktighet.”

(DKS Årsrapport 2022, sid 7)

DKS i framtiden

Vad ser du som de stora utmaningarna inför framtiden?

”Det är mycket viktigt att upprätthålla finansieringen av DKS. Vi har utmaningar kring den stigande prisnivån. Frågar du de som jobbar med DKS ute i fylkena så svarar de rätt och slätt att det är de ekonomiska medlen som är viktigast för att upprätthålla antalet besök på skolorna”, säger Matias Hilmar Iversen och fortsätter:

”Det är också viktigt att förnya ordningen så att den är relevant i barnens värld. Hur ska vi klara att kommunicera med barn och unga på de plattformar de faktiskt använder?”

”Vi har ett projekt där information om DKS och om för- och efterarbete läggs på digitala läroplaner som skolorna använder så att elever själva kan se.”

I nästa artikel pratar vi med Scenekunstbruket som är nationell främjare av scenkonst och ett kompetenscenter på scenkonstområdet för barn och unga.

